

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Факультет педагогіки та психології
Кафедра психології та соціальних наук**



ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ О. А. Кузнецова
27 серпня 2019 р.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДОЛОГІЯ ГЕНДЕРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ**

Ступінь доктор філософії

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 052 Політологія

Освітньо-наукова програма «Політологія»

Миколаїв-2019

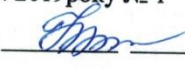
Розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені
В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Ворчакова Ірина доцент кафедри політології, кандидат
політичних наук, доцент

РЕЦЕНЗЕНТ:

Програму схвалено на засіданні кафедри психології та соціальних наук

Протокол від 26.08. 2019 року № 1

Завідувач кафедри  (Ніколаєнко Н.О)

Програму погоджено з гарантом ОП (назва  (за потреби)

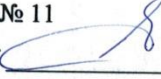
Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету _____

Протокол від 26.08. 2019 року № 1

Голова навчально-методичної комісії  (Кузнецова О. А.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від "27" серпня 2019 року № 11

Голова навчально-методичної комісії  (Кузнецова О. А.)

АНОТАЦІЯ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Методологія гендерних досліджень у політичних науках» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії спеціальності 052 Політологія. Визначена актуальність та доцільність навчального курсу. В умовах широкого поширення інформаційних технологій звичні методи управління політичними процесами вже не спрацьовують. Суспільство відкриває для себе нові можливості самоорганізації. На тлі цих подій відбувається істотне посилення уваги до паритетної демократії, до сприяння гендерній рівності при прийнятті політичних рішень. Вказано на предмет вивчення навчальної дисципліни : методологію гендерних досліджень у політичних науках та паритетну демократизацію українського суспільства. Вся програма логічно структурована. Вказана мета та завдання навчальної дисципліни. У програмі зазначені програмні результати навчання та наводиться перелік загальнопредметних і фахових компетентностей. Вказаний перелік літературних джерел.

Ключові слова : методологія гендерних досліджень у політичних науках, гендерна рівність, гендерно обумовлені технології, гендерна політика, гендерні стереотипи, гендерний аналіз, гендерна культура, менстрімінг, аналіз гендерної політики.

ANNOTATION

The program of studying the normative educational discipline "" Methodology of gender research in political sciences "" is made according to the educational-professional program of preparation of bachelors of a specialty 052 Political science according to the educational-professional program. The relevance and expediency of the training course are determined. With the widespread use of information technology, the usual methods of managing political processes no longer work. Society opens up new opportunities for self-organization. Against the background of these events, there is parity democracy, to promote gender equality in political decision-making. The subject of studying the discipline is indicated: the methodology of gender research in political science and parity democratization of Ukrainian society. The whole program is logically structured. The purpose and tasks of the discipline are indicated. The program indicates the program learning outcomes and provides a list of general subject and professional competencies. The list of literary sources is specified

Key words: methodology of gender research in political sciences, gender equality, gender-based technologies, gender policy, gender stereotypes, gender analysis, gender culture, menstruation, gender policy analysis.

ВСТУП

Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Методологія гендерних досліджень у політичних науках» складена відповідно до освітньо-наукової програми «Політологія» підготовки докторів філософії спеціальності 052 Політологія. План дисципліни складає 5 кредитів (150 годин).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: методологія гендерних досліджень у політичних науках, гендерний аналіз політичного процесу загалом та паритетну демократизацію українського суспільства.

Міждисциплінарні зв'язки: психологія, соціологія, право, філософія, філологія, економіка, етика, «Політологія», «Соціальна політологія», «Загальна теорія політики», «Історія політичних вчень», «Практична політологія та політичні технології», «Технології політичної експертизи», «Соціально-політичні та краєзнавчі студії», «Політичний аналіз та прогнозування».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

1. Мета: поглиблення знань методології гендерних досліджень у політичних науках, сприяти вдосконаленню аспірантами гендерної компетентності, умінь і навичок методології досліджень гендерної рівності.

1. 2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- ознайомлення аспірантів із основними характеристиками методології гендерних досліджень у політичних науках

- забезпечити оволодіння гендерною термінологією, гендерною культурою та гендерно-чутливою компетентною моделлю фахової діяльності;

- сприяння креативному пізнанню аспірантами власної ролі у процесі методології гендерних досліджень у політичних науках

- забезпечення аспірантів навичкам методології гендерних досліджень у політичних науках та її ефективне здійснення;

- формування у аспірантів готовності до застосування на практиці методології гендерних досліджень у політичних науках у сфері гендерної політики та паритетної демократизації українського суспільства.

Програмні результати навчання:

ПРН-1. Опанувати універсальними навичками дослідника, зокрема застосування сучасних інформаційних технологій, розробки, організації та управління науковими проектами та/або науковими дослідженнями, презентації їх результатів у професійному середовищі через сучасні форми наукової комунікації (академічні наукові публікації, семінари, конференції), в засобах масової інформації та в публічній сфері у національному та міжнародному контексті.

ПРН-5. Знати на поглибленому рівні нормативну та позитивну політичну теорію, політичний аналіз, порівняльну та прикладну політологію та володіти категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.

ПРН-8. Комплексно розуміти особливості реалізації влади у різних політичних системах та використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівнях.

ПРН-9. Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати комплексні політологічні дослідження з використанням широкого кола прикладних методів, технологій та інструментарію аналізу.

ПРН-10. Фахово викладати політологічні дисципліни на високому рівні освітньої кваліфікації.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспірант оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК-1. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК-3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК-9. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК-10. Здатність розробляти та управляти проектами.

II. Фахові:

ФК-2. Поглиблене знання нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології та володіння категорійно-та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.

ФК-5. Комплексне розуміння особливостей реалізації влади у різних політичних системах та застосування широкого спектру політологічних теорій, концептів і методів для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.

ФК-6. Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати комплексні політологічні дослідження з використанням широкого кола прикладних методів, технологій та інструментарію аналізу. .

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1. Історія, види і функції оцінювання гендерної політики. Виникнення і розвиток методології гендерних досліджень .

Тема 2. Методики вимірювання маскулінних і фемінних моделей прийняття політичних рішень

3 Комплексні концепції гендерного аналізу з оціночними індикаторами якості ефективного політичного правління

Тема 4. Основні принципи гендерної рівності , представлені в Програмі ООН

Тема 5 Критерії успішності гендерно збалансованих політичних кампаній: паритетна участь, орієнтація на досягнення консенсусу, підзвітність, ефективність і результативність, рівноправність і включеність, дотримання верховенства права.

Тема 6. Роль глобальних індексів у кількісній оцінці якості гендерно збалансованих політичних кампаній

Тема 7. Методологія гендерного аналізу політики та аналіз гендерної політики . Гендерне портретування.

Тема 8. Методологія дослідження менстрімінгу(інклюзія) гендерного бюджетування,

Тема 9 Показники гендерно паритетного політичного управління: стратегічна здатність керувати, міністерська координація, Evidence-based Instrument, соціальні консультації,

політична комунікація, ефективність впроваджень, адаптованість, організація реформування.

Тема 10 Показники Індексу Політичної стратегії гендерно збалансованого управління: економіка і зайнятість (економіка, ринок праці, підприємства, податки, бюджети); соціальна сфера (охорона здоров'я, соціальне забезпечення, сімейна політика, пенсії, інтеграція); безпека (внутрішня і зовнішня); ресурси (навколишнє середовище, інновації, освіта).

Тема 11. Методологія аналізу гендерної дискримінації, політичного булінгу та ефективності запровадження гендерного квотування .pE-управління та Е-демократія

Тема 12. Методологія визначення показників гендерно паритетної виконавчої відповідальності: компетентні громадяни, показник законодавчої влади (структура і ресурси законодавчих акторів, законодавча відповідальність), посередницькі структури (мультимедіа, партії і групи інтересів)

3. Рекомендована література

Базова

1. Адаір Д. Психологія лідерства. – М.: Изд-во Эксмо, 2010. – 352 с.
2. Бабієва А. Жінки у Верховній Раді України // Парламент. – 2008. – №2.
3. Вілкова О. Ю. Конструктивні та деструктивні вияви гендерних стереотипів // Український соціум. - 2009. - № 3 (5). - С.28-33
4. Воронько Л. О. Формування моральних відносин у середовищі управлінської еліти / Л. О. Воронько // Сучасна управлінська еліта в Україні: якісні характеристики, шляхи та методи підготовки : монографія / за ред. М. І. Пірен, В. А. Ребкала. - К., 2003. - Розд. 6. - С. 88-110.
5. Гендер і державна політика / Пер. з англ.; Упоряд. П.Ренкін. – К.: Основи, 2009. – 394 с.
6. Гендер і культура: зб. ст. / Упоряд.: В. Агєєва, С. Оксамитна – К.: Факт, 2006. – 224 с.
7. Гендерний аналіз соціополітичних процесів: Методична розробка. Скорик М.М. – К.: Златограф. – 2009. – 32 с.
8. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. – К., 2007.
9. Гендерний підхід у викладанні суспільно-гуманітарних дисциплін. Матеріали до обласного науково-теоретичного семінару / Укладач: В. Ханас. – Тернопіль, ТОКІППО, Кавказія, 2010. – 61 с.
10. Гендерні аспекти державної служби: Монографія / М. Пірен, Н. Грицяк, Т. Василевська, О. Іваницька; За заг. ред. Б. Кравченка. - К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2007. - 335 с.
11. Гендерні аспекти державної служби: монографія / М.Пірен, Н.Грицяк, Т.Василевська та ін. – К.: Основи, 2007. – 335 с.
12. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві – К.: Інститут соціології НАН України, 2012. – с. 104-105
13. Гендерні стереотипи, або чого очікує суспільство від чоловіків та жінок // <http://gender.at.ua/publ> [19/12/09; 12:37]
14. Герман здивована заявою Литвина про українську традицію ставлення до жінки. - Режим доступу: <http://news.bigmir.net/ukraine/537536-German-zdivovana-zayavou-Litvina-pro-ukrainsky-tradicii-stavlennya-do-jinki>.
15. Головнюва І. В., Найдовська І. В. Жіноча самореалізація: гендерно-рольовий аспект // Вісник Харківського державного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. Психологія. – 2006. – Вип. 7. – С. 37 – 43.
16. Голубева О. Зміст гендерних стереотипів сучасних підприємців // Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні / За ред. Максименка С. Д., Шайгородського Ю. Ж. та ін. – К.: Український центр політичного менеджменту, 2008. – С. 232 -240.
17. Грабовська І. Джерельні підвалини дослідження паритетної (гендерної) демократії: український і світовий контекст / І. Грабовська // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Українознавство. - 2007. - № 11. -

- http://papers.univ.kiev.ua/ukrainoznavstvo/articles/Sources_grounds_of_the_investigation_Paritet_democracy_Gender_democracy_Ukrainian_add_World_context_12970.pd.
18. Грабовська І. Досвід становлення суспільства паритетної демократії в сучасній Україні: досягнення, проблеми, перспективи / Ірина Грабовська // Гендерна освіта - ресурс розвитку паритетної демократії : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., 27-29 квіт. 2011 р. - Тернопіль, 2011. - С. 25-28.
 19. Грицяк Н. Формування гендерної політики в Україні: проблеми теорії, методології, практики : монографія / Наталя Грицяк. - К. : Вид-во НАДУ, 2004. - 384 с.
 20. Державне управління : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко ; за ред. д-ра екон. наук, проф. А. Мельник. - К. : Знання-Прес, 2003. - 344 с.
 21. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади : навч. посіб. / за заг. ред. Н. І. Нижник, В. М. Олуйка. - Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2002. - 352 с.
 22. Дослідження у сфері гендерної політики. – Тернопіль, 2005. – спосіб доступу: http://icps.com.ua/doc/gender_report_ukr.pdf
 23. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка та ін. - К. : НАДУ, 2010. - 820 с.
 24. Загальна соціологія: Навчальний посібник.-Київ:ВД.»Професіонал», 2009
 25. Ильин Е.П. Половые и гендерные стереотипы // <http://www.piter.com/book.phtml> [19/12/09; 19:37]
 26. Іващенко О. Жіноче лідерство: політичні та соціальні виміри. - <http://women.library.kr.ua/ivaschenko.html>
 27. Карпачова Н. І. Принцип рівноправності: політичні права жінок у контексті гендерної перспективи / Карпачова Н. І. // Гендерні паритети в умовах трансформації суспільства : [монографія] / за заг. ред. Н. М. Онищенко, Н. М. Пархоменко. - К. : Вид-во «Юрид. думка», 2007. - С. 219-243.
 28. Кімел Майкл С. Гендероване суспільство / Пер. з англ.. – К.: Сфера, 2008. – 490 с.
 29. Кісь О. Моделі конструювання гендерної ідентичності жінки в сучасній Україні // <http://www.ji.lviv.ua/n27texts/kis.htm> [17/11/09; 12:15]
 30. Кобелянська Л. 50/50: сучасне гендерне мислення: словник / Л. Кобелянська, Т. Мельник. - К.: К.І.С., 2005. - 280 с.
 31. Кресіна І. О. Гендерний аналіз політичного процесу в Україні / І. О. Кресіна, О. Б. Ярош // Гендерні паритети в умовах трансформації суспільства : [монографія] / за заг. ред. Н. М. Онищенко, Н. М. Пархоменко. - К. : Вид-во «Юрид. думка», 2007. - С. 178-218.
 32. Кулачек О. Роль жінки в державному управлінні: старі образи, нові обрії : [монографія] / Ольга Кулачек. - К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2005. - 304 с.
 33. Кулачек О. Роль жінки у державному управлінні: старі образи, нові обрії. – К.: Основи, 2010. – 301 с.
 34. Лазорко О. Гендерні особливості менеджерів промислових підприємств // Соціальна психологія. - 2010. - № 5 (13). - С.160-168
 35. Ложкін Г. В., Дорошенко Н. В., Волянчук Н. Ю. Стать як детермінанта типового стилю керівництва // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Зб. наукових праць. – Рівне, 2008. – Вип. 27. – Ч. І. Соціально-психологічні детермінанти формування гендерних стереотипів в умовах сучасного суспільства. – С. 62 – 65.
 36. Магдюк Л. Врахування гендерної диверсифікації стилів керівництва в державному управлінні як фактор сприяння позитивним змінам в громадянському суспільстві // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр. - Дніпропетровськ, 2005. - Вип.2 (2). - С.142–147.
 37. Мельник Т., Кобелянська Л. 50/50: Сучасне гендерне мислення: Словник. – К.: К.І.С., 2010. – 280 с
 38. Надольний І. Ф. Національна самосвідомість у контексті державотворення / І. Ф. Надольний // Вісн. Акад. кер. кадрів культури і мистецтв. - 2000. № 3. - С. 5-9.
 39. Оксамитна С. Гендерні відносини крізь призму громадської думки // Гендерна перспектива/ Упор. В. Агеева. – К.: Факт, 2009. – с. 135-146
 40. Олійник В., Томенко М. Партійна еліта України – К., 2005.
 41. Орлова Т. В. Історія сучасного світу (XV-XXI ст.). – К.: Вікар, 2012. – 552 с.
 42. Основи гендерної рівності/ А.В.Фурман, Т.Л.Надвинична– Тернопіль:Економічна думка,2011.
 43. Основні принципи демократії // Функції і принципи демократії. - Режим доступу: <http://vuzlib.net/beta3/html/1/11993/12059/>.

44. Основні цінності сучасної демократії // Основи політології : навч. посіб. / Г. П. Щедрова, Ф. В. Барановський, О. В. Новакова та ін. - Луганськ : Вид-во СЛУ ім. В. Даля, 2005. - Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-3357.html>.
45. Пашко Л. А. Принципи управління людськими ресурсами як основа дієвості суб'єкт-об'єктної взаємодії / Л. А. Пашко // Державне управління: теорія та практика. - 2010. - № 2. - Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10plasov.pdf>.
46. Політичні принципи демократії // Шляхтун П. П. Політологія : (теорія та історія політичної науки) / П. П. Шляхтун. - Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-1967.html>.
47. Принципи демократії // Політологія : підручник. - Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-98.html>.
48. Саєнко Ю. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві / Ю. Саєнко. - К. : Програма розвитку ООН, Центр соціальних експертиз Інституту соціології НАН України, 2012. - 70 с.
49. Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку та галузеві теорії: Навчальний посібник, - Київ: Атіка, 2009
50. Слінчук В. В. Соціальна типізація гендерних стереотипів у мові ЗМІ // <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1356> [19/12/09; 20:09]
51. Суслowa О. І. Законотворчість: забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків / О. І. Суслowa, Е. Р. Рахімкулов. - К. : «Заповіт», 2011. - 189 с.
52. Український центр політичного менеджменту: <http://www.politik.org.ua/index.php3>
53. Чухим Н. Гендерні відмінності у становленні моральних цінностей чоловіків та жінок // <http://www.gendercentre.org.ua/index.htm> [19/12/09; 12:50]
54. Шпанер Л. Образ жінки у телерекламі: погляд психолога // <http://www.mediaeco.franko.lviv.ua/zur-kryt/n5/spaner-obraz.htm> [7/02/10; 12:24].
55. Ярошенко В.М. Гендерні аспекти проблем управління у політичній сфері// Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Вип.137. Т.149. Політологія. Миколаїв Вид-во ЧДУ ім.Петра Могили, 2010. – С.88-94.
56. Ярошенко В.М. Європейські стандарти паритетної демократії: завдання для української євроінтеграції// Наукові праці: науково-методичний журнал. – Вип. 272. Т.284 .Політологія. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. -92с. С76-80.
57. Ярошенко В.М. Гендерні дослідження політичного лідерства// Наукові праці: науково-методичний журнал.– Вип. 261. Т.273.Політологія. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім Петра Могили, 2016. -124с. С23-28.

Допоміжна

1. Active work for Gender equality: Gender mainstreaming and the 3R-method in local government (2002). Swedish Association of Local Authorities, Employer policy section.[http://www.lygus.lt/gm/admin/files/VERKSTAN\(eng\).pdf](http://www.lygus.lt/gm/admin/files/VERKSTAN(eng).pdf)
2. Усі різні – усі рівні. Доміно (All Different – All Equal. Domino) <http://www.eycb.coe.int/domino/21.html>
3. A Roadmap for equality between women and men 2006-2010 {SEC(2006) 275}, Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/equality_between_men_and_women/c10404_en.htm
4. Посібник з навчання молоді щодо прав людини. Рада Європи – 2003 р. (Compass: A Manual on Human Rights Education with Young People (2003) Council of Europe) <http://www.eycb.coe.int/Compass/en/contents.html>
5. Ельсон Д., Гендерно нейтральні, генерно сліпі або гендерно чутливі бюджети? Зміна концептуальних підходів для врахування прав та інтересів жінок і економіки догляду, Лондон: Секретаріат Співдружності – 1999 р. (Elson, D. (1999) Gender-neutral, Gender-blind, or Gender-sensitive Budgets? Changing the Conceptual Framework to Include Women's Empowerment and the

Economy of Care, London: Commonwealth Secretariat) <http://www.undp.org/gender/CD-Genderand-Budgets-2004/3.1-care.htm>

6. Есплен, Емілі. Залучення чоловіків до гендерної рівності: позитивні стратегії і підходи, МІСТ (розвиток – гендер) Інститут студій розвитку – 2006 р. (Espen, Emily (2006). Engaging Men in Gender Equality: Positive Strategies and Approach, BRIDGE (development - gender) Institute of Development Studies.) <http://www.bridge.ids.ac.uk/reports/BB15Masculinities.pdf>

7. Навчальний посібник ФЕМНЕТ щодо гендерно обумовленого насильства (FEMNET Training Manual on Gender Based Violence) <http://www.femnet.or.ke/documents/gbv.pdf>

8. Аналіз гендерного бюджету. Група з бюджету жінок (Gender budget analysis. Women's Budget Group) http://www.wbg.org.uk/GBA_What.htm

9. Гендерне бюджетування: Довідник з практичного впровадження, Рада Європи – 2009 р. (Gender Budgeting: Practical Implementation. Handbook (2009) Council of Europe) http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/Equality/PDF_CDEG%202008%2015_en.pdf

10. Гендерна чутливість: навчальний посібник, Підрозділ базової освіти - ЮНЕСКО, 1997 р. (Gender sensitivity: a training manual (1997) UNESCO, Basic Education Division.) <http://unesdoc.unesco.org/images/0010/001091/109112eo.pdf>

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В ОСВІТІ. ПОСІБНИК ДЛЯ ТРЕНЕРІВ 77

11. Гендерна рівність: набір інструментів для освіти. Виконавча влада Шотландії, Единбург – 2007 р. (Gender equality: a toolkit for education staff (2007) Scottish Executive, Edinburgh) <http://www.scotland.gov.uk/ReДжерело/Doc/196713/0052704.pdf>

12. Глосарій термінів з гендеру та розвитку. Набір інструментів з комплексного гендерного підходу в рамках співпраці з розвитку ЄС, Розділ 3 (Glossary of gender and development terms. Toolkit on mainstreaming gender in EC development cooperation, Section 3). <http://ec.europa.eu/europeaid/sp/gender-toolkit/en/pdf/section3.pdf>
<http://ec.europa.eu/europeaid/sp/gender-toolkit/en/content/toolkit.htm>

13. Андреа Крізан і Ралука Попа. Визначення рамок гендерно обумовленого насильства в Європі Центр політичних студій, Будапешт – 2008 р. (Krizsan, Andrea, Popa, Raluca (2008) Mapping Frames on Gender Based Violence in Europe, Center for Policy Studies, Budapest).

14. Фредерік Лундквіст Визначення проблеми за методом R3. Презентація PowerPoint (Lundkvist, Fredrik (2007) 3R-method problem definition. PowerPoint presentation).

15. Посібник для семінарів для тренерів з протидії дискримінації. Польща, 2004 р. Проект партнерства у Польщі щодо зміцнення анти дискримінаційної політики (Manual for Trainers Workshops to Counteract Discrimination (2004), Twinning Project Poland Strengthening Anti-discrimination Policies (PL 02/IB/SO/06, FM No. 2002/000-605.01.02)

16. Сюзен МакГі Бейлі і Патриція Б. Кембел. Гендерні війни в освіті – 1999 р. (McGee Bailey, Susan, B. Campbell, Patricia (1999) The Gender Wars in Education) http://www.campbell-kibler.com/Gender_Wars.htm

17. О'Мара. Завдання на розмаїтість і шаблони тренінгів. Пфайффер і компанія. Сан-Дієго/Каліфорнія, липень 1994 р. – С. 201-203 (O'Mara, Julie 1994: Diversity Activities and Training Designs. Pfeiffer and Company. San Diego/California. pp. 201- 203)

18. Rainer, Barbara, Reif, Elisabeth (2001) Du schwarz?! Ich weiß! Gesellschaft für bedrohte Völker. Wien.

19. Хелена Спец Активна робота задля досягнення гендерної рівності: від визначення проблем до вяття дій! Презентація PowerPoint (Spets, Helena (2006) Active work for gender equality: From identifying the problems to taking action! PowerPoint presentation).

20. ван Беверен, Дж., ван Ош, Т., Квін, Т. Бюджетування для всіх. Посібник для місцевих ініціатив з гендерного бюджетування – 2004 р. (van Beveren, J., van Osch, T., Quinn, T. (2004) Budgeting for all. Manual for local gender budget initiatives. Utrecht: Vrouwen Allientie)

Допоміжна

- **Офіційні сайти органів державної влади в Україні** www.president.gov.ua www.rada.gov.ua www.kmu.gov.ua <http://civic.kmu.gov.ua/> <http://nc.gov.ua/> www.niss.gov.ua Офіційні сайти ЗМІ / Інтернет-ЗМІ www.inter.ua – Офіційний сайт телеканалу “Інтер” www.1plus1.tv – Офіційний сайт телеканалу “1+1” www.1tv.com.ua – Офіційний сайт Першого національного каналу (УТ-1) www.ictv.ua – Офіційний сайт телеканалу ICTV www.stb.ua – Офіційний сайт телеканалу СТБ www.vechniy.kharkov.ua – Офіційний сайт газети “Вечірній Харків” www.podrobnosti.ua – Офіційний сайт інтернет-видання “Подробности” www.korrespondent.net –

Офіційний сайт української мережі новин “Кореспондент” www.for-ua.com – Офіційний сайт інтернет-газети “ForUm” www.tribuna.com.ua – Офіційний сайт інтернет-газети “Трибуна” www.context-ua.com – Агенство ділової інформації “Контекст” www.glavred.info – Незалежне аналітичне агенство “Главред” www.pravda.com.ua – сайт “Української правди” Інформаційні агентства www.unian.net – Офіційний сайт УНІАН www.interfax.com.ua – Офіційний сайт “Інтерфакс-Україна” www.ukranews.com – Офіційний сайт Українських новин www.news.ukrinform.com.ua – Офіційний сайт “Укрінформ” www.rian.ru // Офіційний сайт РІА “Новини” www.reuters.com // Офіційний сайт “Рейтерс”

Освітні ресурси неурядових організацій з питань медіаправа та громадської думки
<http://medialaw.kiev.ua/> <http://osvita.mediasapiens.ua/> <http://pravo-media.at.ua> <http://imi.org.ua/law>
www.journ.univ.kiev.ua <http://www.coe.kiev.ua/> www.globalpr.org www.online-pr.com www.pr-dialog.com www.pronline.ru www.propr.com.ua www.reklamaster.kiev.ua <http://ehronika.com/>
<http://www.khpg.org/>